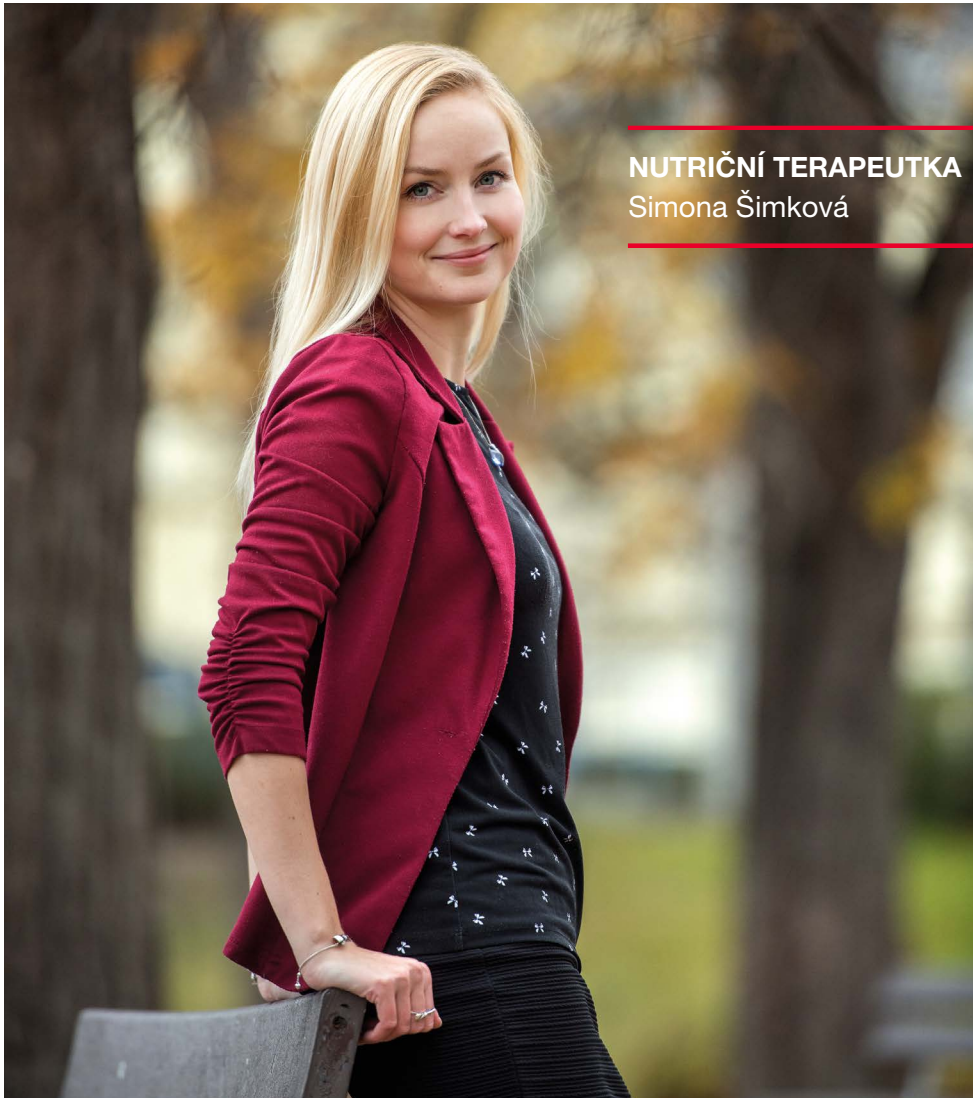

#30

prosinec 2019

JOURNAL

časopis Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

A portrait of Simona Šimková, a blonde woman with long hair, wearing a red blazer over a black top with white patterns. She is standing outdoors, leaning on a wooden bench, with trees in the background. The photo is framed by a thin red border.

NUTRIČNÍ TERAPEUTKA
Simona Šimková

2

UDÁLOST

Kandidátem na rektora zvolen prorektor Jiroušek

4 Jde to i bez obalu

6 Jak přežít Vánoce ve zdraví

9 Zemědělská fakulta volí děkana

ROZHOVOR

10

Byla jsem umělec a bohém, ekonomie ale zvítězila

16 Kdo byl svatý Mikuláš?

18 Soutěž pro fakultní lingvisty

20

PROFIL

Mladá básnířka publikuje anglickou poezii

22 Záchrana tajmenů v zemi Čingischána

VĚDA A VÝZKUM

24

Sluneční erupce mohou ohrozit elektroniku kolem nás

29 Co se chystá

Vydavatel:

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích,
Branišovská 1645/31a, 370 05, České Budějovice

Šéfredaktor: Miroslav Vlasák

Spolupracovníci: Mgr. Alena Binterová, Mgr. Miroslav Boček,
Mgr. Kateřina Brichcinová, Ph.D.

Fotograf: Aleš Motejl

Grafické práce a sazba: Lenka Kotlářová Popelková (Gra-m)

Jazyková korektura: Lenka Krejčová

Témata, připomínky a náměty můžete zasílat
na mvlasak@jcu.cz

JOURNAL je čtyřikrát ročně distribuován zdarma
na Jihočeské univerzitě, jejích fakultách a dalších
vybraných místech.

Náklad 4000 ks. Tisk: Protisk, s. r. o.

Místo vydání: České Budějovice.

Registrace MK ČR E 21448, ISSN 2336-2170.

1

ADVENTNÍ PŘÁNÍ REKTORA

Vážení kolegové, adventní čas vyjadřuje konkrétní emoční naladění člověka, totiž touhu a naději. Po něm přichází čas vánoční, který je charakterizován jinou emocí, totiž radostí. Obojí má svůj význam. Jiný je čas očekávání a naděje, jiný je čas radosti. Přeji všem akademickým pracovníkům, studentům

i ostatním zaměstnancům a všem přátelům Jihočeské univerzity, aby dokázali náležitě prožívat jak naděje, tak i radosti života osobního, rodinného i profesního. A abychom každý z nás i celá naše univerzita oscillovali mezi emocemi naděje a radosti a nepropadali se do emocí strachu a zoufalství. Ať se nám dílo daří i v roce 2020.

Tomáš Machula

2

JAKÝ BYL ADVENTNÍ KONCERT

V úterý 10. prosince se v katedrálním kostele sv. Mikuláše konal Adventní koncert Jihočeské univerzity. Po úvodním proslovu rektora Tomáše Machuly zazněly skladby v podání dětského pěveckého souboru Canzonetta a ženského pěveckého sboru Vox Novus, které působí pod hlavičkou ZŠ a ZUŠ Bezdrevská v Českých Budějovicích. Sbormistryní obou souborů je Petra Nová. Koncert přilákal přibližně tři stovky příznivců komorní hudby, kteří si už tradičně na

závěr domů odnesli jako pozornost vánoční perníčky.

3

VSTUPENKY NA PLES UŽ BRZY

Bliží se společenská akce roku na naší univerzitě a nejoblíbenější ples jihočeské plesové sezóny – XXVII. Reprezentační ples JU. Jako hlavní host letos vystoupí zpěvák a herec Jan Kopečný se svou kapelou

Botox. K tanci a poslechu bude už tradičně hrát Metroklub Big Band, se kterým si Kopečný zazpívá v roli hosta. Ples se koná v pátek 7. února od 20 hodin v DK Metropol. Vstupenky se začnou prodávat 7. ledna v 8 hodin, bližší informace budou upřesněny na www.jcu.cz.

4

STUDENTI Z PAPUY-NOVÉ GUINEJE

Na Přírodovědecké fakultě nyní studuje šest PhD studentů biologie z Papuy-Nové Guineje. Zabývají se analýzou druhové rozmanitosti rostlin a hmyzu tropických pralesů Nové Guineje, ale také původem kulturní a jazykové rozmanitosti tohoto největšího tropického ostrova. K nim se připojili tři novoguinejští studenti magisterského studia. Dohromady tak představují největší skupinu postgraduálních studentů biologie

z Papuy-Nové Guineje, a to nejenom v Česku, ale i celosvětově.

KANDIDÁTEM NA REKTORA ZVOLEN PROREKTOR JIROUŠEK

Akademický senát Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích na svém prosincovém zasedání zvolil kandidáta na rektora pro období 2020–2024. Stal se jím profesor Bohumil Jiroušek, dosavadní prorektor pro vnitřní hodnocení.

Profesor Bohumil Jiroušek byl hladce zvolen hned v prvním kole 23 hlasy, 14 senátorů se zdrželo hlasování. Pro vysvětlení dodejme, že rektora Jihočeské univerzity volí Akademický senát JU, který má 40 členů. Každá z osmi fakult je v senátu zastoupena třemi akademickými pracovníky a dvěma studenty. Návrh kandidáta na funkci rektora je přijat, jestliže se pro něj vyslovila nadpoloviční většina všech členů senátu, to znamená minimálně 21 senátorů. V den volby se sešlo 37 senátorů,

tedy usnášeníschopný počet. „V první řadě chci poděkovat Senátu za důvěru a věřím, že naše spolupráce bude přátelská a ku prospěchu celé univerzity,“ řekl těsně po volbě Bohumil Jiroušek.

Senát nyní navrhne nového kandidáta na rektora na jmenování prezidentem republiky. Pokud tak hlava státu učiní, stane se Bohumil Jiroušek 1. dubna 2020 v pořadí sedmým rektorem Jihočeské univerzity. Mandát stávajícímu rektorovi doc. Tomáši Machulovi končí 31. března 2020. Ten již

dříve avizoval, že se o druhé funkční období nebude ucházet. Bohumil Jiroušek současně zmínil, že by rád se současným rektorem pokračoval ve spolupráci jako s jedním ze svých prorektorů. „Oceňuji jeho znalosti, mimo jiné i v oblasti tvorby rozpočtu, které se velmi intenzivně věnuje,“ říká. Předpokládá také posílení struktury prorektorů o jednu pozici, pracovní „prorektora pro organizaci a vnější vztahy“.

JAKÉ MÁ PLÁNY

Rád by pokračoval v kontinuitě, kterou nastavilo současné vedení, jehož je členem. Univerzita je podle něj v dobré kondici. „V posledních letech se nám dařilo. Patříme mezi pět až sedm nejvýznamnějších univerzit v České republice. Získali jsme institucionální akreditaci, i když v odlišných stupních v jednotlivých oblastech vzdělávání,“ připomíná. Jedním z hlavních úkolů tak bude dokončení hlavní vlny akreditačního procesu a akreditaci jednotlivých studijních programů. „Institucionální akreditaci jsme získali na deset let, takže v horizontu šesti až sedmi let budeme muset podklady připravovat znovu,“ upozorňuje. Ve hře je podle něj i možnost posouzení JU renomovanou mezinárodní agenturou, bez něhož by bylo obtížné směřovat k další žádosti o institucionální akreditaci.

Mezi nejdůležitější úkoly nového vedení bude patřit také příprava Strategického plánu JU na léta 2021–25. „Na jaře jej musíme dokončit a v říjnu schválit. Chceme, aby odrazil priority fakult i dalších součástí, včetně rektorátu,“ zmiňuje. Dalším důležitým bodem je Metodika 17+, tedy Metodika hodnocení výzkumných organizací. „V modulech 1–2 se nám docela dařilo, teď bude na jaře úkolem nového vedení obhajoba modulů 3–5 před mezinárodním panelem,“ dodává.

Bohumil Jiroušek je podle svých slov člověkem, pro kterého je typický konsenzus. „Mým přáním je, aby univerzita

nebyla úspěšná jen na základě ukazatelů, které plní, ale byla i institucí, která umí hledat konsenzus. Jsme akademické obec, společné dílo učitelů a studentů.“ Proto chce ještě více naslouchat potřebám fakult a motivovat je k jejich vzájemné spolupráci, například při tvorbě společných studijních programů. „Budeme se snažit posílit přístupnost studia mezi přírodními, společenskými a humanitními vědami, mezifakultní studium, kde lze studijní plány maior-minor chápat jako výzvu. Toto mezioborové rozkročení by mělo do budoucna zvyšovat atraktivitu studia a podporovat adaptabilitu na trhu práce,“ věří Bohumil Jiroušek. Dodává, že žádoucí je v oblasti studia také posun od frontální výuky k diskusi a moderním výukovým trendům. ●

Text: Miroslav Vlasák

Foto: Aleš Motejl

Prof. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr. (47) je absolventem Pedagogické fakulty JU, kde vystudoval učitelství českého jazyka a dějepisu. V roce 2014 se stal profesorem českých a československých dějin. Předmětem jeho odborného zájmu jsou kulturněhistorické a kulturní přístupy, problematika historiografie, vazby mezi vědou, kulturou, ideologií a politikou. Na Filozofické fakultě JU je vedoucím Oddělení kulturních studií v rámci Ústavu věd o umění a kultuře.

V květnu 2016 byl jmenován prorektorem pro rozvoj a vnitřní hodnocení Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, později prorektorem pro vnitřní hodnocení. Předtím byl v letech 2011–2016 proděkanem pro vědu a výzkum Filozofické fakulty JU.

Pochází z Bystřice u Benešova. Ve volném čase rád cestuje, oblíbenými lokalitami jsou například příhraniční oblasti Bavorska, Rakousko nebo Polsko.

JDE TO I BEZ OBALU

Jiří Mareš, student druhého ročníku psychologie na Pedagogické fakultě JU, založil s přítelkyní Nikolou Kojanovou v Českých Budějovicích bezobalový obchod.

Pokud doma třídíte odpad, všimli jste si, kolik plastu vaše domácnost za týden vyprodukuje? Dokonce i tehdy, když dáváte přednost kohoutkové vodě před balenou? Kolik potravin je zbytečně zabalených do několika vrstev plastových obalů? Byli jsme před plasty, budeme i po nich, řekl by klasik. Každý by měl ale začít u sebe. Mladá generace už nad svou ekologickou stopou často přemýšlí jinak než její rodiče. Třeba jako Jiří Mareš a Nikola Kojanová, mladý studentský pár z Jihočeské univerzity, který v říjnu otevřel první bezobalový obchod v Českých Budějovicích. „Nikola měla k téhle problematice jako vegetariánka blíž. Já jsem se o bezobalových obchodech dozvěděl teprve před rokem. Už dříve jsem ale nedokázal pochopit, proč třeba lidé kupují rajčata v plastové vaničce zatavené fólií,“ kroučí hlavou Jiří. V Českých Budějovicích jim podobný obchod chyběl, a tak vzali iniciativu do vlastních rukou. Přes crowdfundingový portál vybrali od veřejnosti nutný základ pro vstupní investici a v říjnu v Lipenské ulici otevřeli obchod s názvem Trvalé Pytliště.

CO NEJŠIRŠÍ SORTIMENT

Bezobalových obchodů už je v republice kolem stovky. Zejména v posledních dvou letech rostou jako houby po dešti. Stále pro ně ale nejsou takové podmínky jako třeba v sousedním Německu. Na setkání zástupců bezobalových obchodů v Praze se Nikola s Jirkou přesvědčili, že nejsou zdaleka sami, kdo se při rozjezdu obchodu potácí v červených číslech. Tohle zkrátka není byznys, na kterém chcete vydělávat peníze. „To bychom si asi hledali jinou práci. Děláme to kvůli myšlence, která je nám blízká. Jsou obchody,

kteří fungují už dva roky a výdělek sotva utáhne nutné výdaje. Přesto pokračují dál,“ upozorňuje Jirka. Od začátku bylo jasné, že Trvalé Pytliště nebude pouze úzce zaměřený obchod s „módními“ bio a bezlepkovými potravinami. Snahou Jirky a Nikoly je nabídnout co nejširší sortiment, aby zde mohl nakoupit každý. Chtějí dodávat lidem kvalitní ekologicky vyráběné potraviny a produkty od lokálních zemědělců a výrobců. V nabídce je pečivo, mléčné výrobky, zelenina, sušenky, cukr, mouka, oříšky, bujóny, ale i prací prášky nebo zubní hygiena. „Máme i korejské kimči, což je specialita, kterou jinde v Budějovicích neseženete. U drtivé většiny produktů víme, odkud pocházejí. Samozřejmě, třeba u oříšků příliš neovlivníte, že letí přes půl zeměkoule. Zeleninu nakupujeme na farmářských trzích, ale věřím, že brzy najdeme stále dodavatele,“ říká Jirka. Rád by, aby co nejvíce produktů bylo v bio nebo fairtrade kvalitě, ale rozhoduje poptávka. Ne každý je ochoten si připlatit. Za den přijde do Trvalého Pytliště kolem sedmnácti lidí a nakoupí v průměru za 150 korun. Otevřeno je od pondělí do pátku

od 9 do 17 hodin. Protože oba mladí podnikatelé studují, chodí sem na výpomoc ještě dvě brigádnice.

JAKO PŘED ČTYŘICETI LETY

Prodej v bezobalovém obchodě je rituál. Větší nákup tady zabere klidně půl hodiny i více. Uslyšíte tu slova, která už v supermarketech prakticky vymizela. Zákazníci si často nepřejdou pouze nakoupit, ale i popovídat. To je další fenomén dnešní doby. Většina lidí chce nakoupit rychle a anonymně. „Ono to vlastně o tolik rychlejší v marketech není. Prolézáním regálů se zbytečností ztratíte stejně času, jako když přijдете do bezobalového obchodu a přesně víte, co potřebujete,“ myslí si Jiří. V bezobalovém obchodu nepotkáte ani lidi, pro které je prioritou nakoupit levně. Naopak stálou klientelou jsou zákaznice, které nad zdravým životním stylem přemýšlejí a nebojí se za něj i utratit více peněz. Dnes se jim trochu pejorativně říká biomatky. Jiří Mareš potvrzuje, že právě ženy na mateřské jsou nejčastějšími zákaznicemi v jejich obchodě.

Člověk nemusí být ekologický fanatik, aby mu bezobalové nakupování přišlo jako naprosto přirozená věc. „Přišla k nám starší paní a byla nadšená, že to tu provozujeme jako v době jejího mládí. Fungovalo to dřív, proč by to nemělo fungovat i dnes? Jen potvrdila, že je to přirozené a lidé se za posledních čtyřicet let dostali někam, kam jsme to vůbec neměli nechat zajít,“ říká Jiří, jehož oblíbeným autorem v oblasti psychologie je Erich Fromm. „Píše o konzumu a zkažené společnosti, ve které se lidé honí za penězi. Člověka to donutí zamyslet se a zpomalit,“ míní.

Otázkou je, co bude s bezobalovým obchodem, až mladý psycholog za rok a půl dostuduje. Pedagogická fakulta bohužel zatím nenabízí magisterské studium psychologie, takže je ve hře přesun do Prahy, nebo Olomouce. „Je to škoda, máme tu skvělé pedagogy, jen nám zkrátka stále chybí další profesor, aby se tu mohlo otevřít magisterské studium. Z Budějovic se mi nechce,“ dodává. ●

Text: Miroslav Vlasák

Foto: Aleš Motejl

JAK PŘEŽÍT VÁNOCE VE ZDRAVÍ

Vánoce, Silvestr a novoroční oslavy jsou obvykle svátky plných stolů, na nichž je cukroví, bramborový salát, chlebičky, chipsy, alkohol... K tomu patří i lenošení v teple domova, návštěvy s pohostěním, dárky ve formě delikates, exotického ovoce, čokolád či jiných sladkostí. Jak tuto zátěž ve zdraví přežít?

Hlavně na množství cukru v potravinách a nápojích se v listopadu zaměřila akce nutričních terapeutů ze Zdravotně sociální fakulty JU v nákupním centru IGY. Aby zaujali veřejnost, vsadili na názornost – a vyplatilo se. Kolemjdoucí nevěřičně hleděli na řádky a hromádky koster cukru u obalů běžně konzumovaných výrobků – a když se dozvěděli, že dospělý člověk by za den neměl spotřebovat víc než 50 gramů jednoduchých cukrů (tj. max. 10 kostiček), byli v šoku. Zvláště středoškoláci, pro něž bývá plechovka energetického nápoje „módním doplňkem“. Ostatně někteří ji zrovna drželi v ruce, když přizemím IGY procházeli. Právě pult s nápoji, který dával šanci ochutnat limonády s cukrem i bez něj, byl velmi frekventovaný.

„Naše akce v IGY měla velký úspěch jak u kolemjdoucích, z nichž mnozí by uvítali podobnou osvětu častěji, tak i ze strany

vedení nákupního centra. Dostali jsme nabídku uspořádat v tomto prostoru něco podobného znovu,“ shrnula Simona Šimková z Ústavu laboratorní diagnostiky a veřejného zdraví ZSF JU, která s tímto nápadem přišla. Přinesl účinnou prezentaci oboru a osvětu zdravého životního stylu, ale také užitečnou zkušenost pro studenty. Přišlo jich celkem 22, a to z 2. a 3. ročníku oboru Nutriční terapeut. Během dne diskutovali s těmi, kdo se o stravu zajímali a měli konkrétní dotazy, ale i s kritiky. „To vše k naší profesi patří a je moc dobře, že se studenti učí komunikovat přímo v terénu, argumentovat a trpělivě vysvětlovat,“ uvedla. Oceňovala také, že studentky a studenti napekli několik druhů cukroví a připravili výhry pro 15 vylosovaných účastníků, jimž poskytnou například tréninky či jídelničky na míru.

ČEKANKOVÝ SIRUP MÍSTO CUKRU

Talíře se zdravějšími variantami cukroví měly velký úspěch a vzbudily zájem o recepty. Simoně Šimkové se velmi osvědčil čekankový sirup místo cukru, a to dokonce v klasickém lineckém cukroví. Použila na ně celozrnnou mouku, čímž zvýšila obsah vlákniny. Kdo se pro tuto verzi rozhodne, musí být trpělivější při hnětení těsta, protože s klasickou moukou to jde snáz, případně zvolit variantu „půl na půl“. Ale vznikne linecké stejné chuti jako podle klasického receptu – a další cukr lze ubrat volbou dietní marmelády. Vánoce bez tradičního cukroví si ovšem tato nutriční terapeutka, která vystudovala bakalářský obor na ZSF JU a magisterský na 1. lékařské fakultě v Praze, ne-

<< Akce nutričních terapeutů ze Zdravotné sociální fakulty v nákupním centru IGY

dokáže představit. „Jsem zastáncem klasiky, ať má člověk to, co mu nejvíc chutná – spíš než hodně druhů je lépe napéct jen ty nejoblíbenější. A pak jíst v omezeném množství. To, že kousky jsou malé, je totiž matoucí – už čtyři mohou vydat za odpolední svačinu. Takže kdo sní 20 kousků za den, je rázem na úplně jiném energetickém příjmu, než je běžné,“ upozorňuje. Počítat je třeba i s tím, že spotřebu cukru zvyšuje ovoce, které bývá rovněž ozdobou vánočních stolů, stejně tak datle, fíky a jiné sušené plody spjaté hlavně s mikulášskou nadílkou. „Doporučená dávka jsou dvě porce ovoce denně. Kdo chce snížit spotřebu cukru, neměl by ale ubírat ovoce, protože to obsahuje vlákninu, vitamíny a další prospěšné látky,“ dodává Simona. Nejlepší cestou je podle ní se dlouhodobě zaměřit na to, aby člověk omezil zbytečné prázdné kalorie, které obsahují slazené nápoje a alkohol. I ten k oslavám konce roku patří – a často ve větším množství než je

akceptovatelná dávka na den (jedno velké pivo pro muže a malé pro ženy, 2 dcl vína pro muže a 1 dcl pro ženy). Nápor svátečního období je pro organismus snáze zvládnutelný, když se pak člověk vrátí k pravidelné stravě a dbá na to, aby tělu dodával potřebné živiny v dostatečném množství. „Jeden den porušování diety nic nezkaží, ale ani jeden den zdravé výživy nic nevylepší,“ konstatuje nutriční terapeutka.

ČOČKA NA NOVÝ ROK

Pro sváteční dobu má několik rad: Kapra smažit na řepkovém oleji, protože má nejlepší podíl nenasycených mastných kyselin omega 3 a omega 6, anebo na sádle, které se nepřepaluje. Majonézu v salátu lze nahradit jogurtem či kysanou smetanou. Chlebičky jsou dobré i s pomazánkou z tvarohu či cizrny. Ořechy je třeba nechat pořádně vyschnout a dát pozor při jejich skladování na plíseň, protože jsou na ni náchylné. Totéž

<< Nutriční terapeutka ze ZSF JU Simona Šimková

platí při nakličování semínek a luštěnin, což je velmi efektivní a levný způsob, jak si obohatit zimní jídelníček o vitamíny, enzymy a další cenné látky. Luštěninám je vůbec dobré věnovat pozornost, začátkem roku obzvlášť. „Nový rok začíná slibně – podle tradice se má jíst čočka, což naše rodina důsledně dodržuje. I ten, kdo ji nemá v oblibě, si u nás dá aspoň lžičku,“ usmívá se Simona. Teplé polévky jsou podle ní ideálním zimním jídlem, navíc zdrojem tekutin. Na dodržování pitného režimu je třeba dbát neustále: Dospělý člověk by měl přijmout alespoň 1,5 litru denně ve formě nápojů plus litr dalších tekutin obsažených v jídle. To vše průběžně v malých dávkách, nikoli na noc, aby si ledviny odpočaly. A pokud pije člověk alkohol či kávu, je nezbytné to doplňovat vodou.

K nejčastějším novoročním předsevzetím patří zdravější styl života. „Je to tak vždycky: všichni chtějí začít cvičit, zdravě jíst,

zhubnout. Bohužel taková předsevzetí nemají dlouhou životnost, já spíš radím, aby si dal člověk reálný a konkrétní cíl – třeba sníst denně porci zeleniny, nebo každý týden ujít určitou dávku kilometrů,“ míní terapeutka. Dobré je vypěstovat si prospěšný návyk, což ale trvá minimálně měsíc – za tu dobu už si lze na změny zvyknout natolik, že se přirozeně začlení do života. Týká se to pohybu i stravy. Jídelníček lze konzultovat s odborníky, nabídka služeb je široká. Simona Šimková však zájemcům radí, aby si předemověřili kvalitu a upřednostnili vysokoškolsky vzdělané nutriční terapeutky. Získat živnostenský list jako výživový poradce je totiž velmi snadné, stačí k tomu dokonce jen online kurz. To však přináší velké riziko neodborných rad, někdy bohužel s hlavním cílem prodat klientům různé doplňky stravy. ●

Text: Alena Binterová

Foto: Aleš Motejl, archiv ZSF JU

ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA VOLÍ DĚKANA

Dlouholetý děkan Zemědělské fakulty JU profesor Miloslav Šoch k 31. březnu 2020 skončí ve své funkci. Fakultu vedl dvanáct let, tedy tři funkční období. O tom, kdo bude jeho nástupcem, se může rozhodnout už v úterý 17. prosince.

Jako jediný přijal kandidaturu docent Petr Bartoš, který v dosavadním vedení ZF JU působí jako proděkan pro kvalitu. Svoji vizi a volební program představí na setkání s kandidátem v pondělí 16. prosince od 14 hodin v posluchárně ZR 1. Členové akademické obce i ostatní zaměstnanci Zemědělské fakulty jsou srdečně zváni. Samotná volba se bude konat o den později na zasedání Akademického senátu ZF JU, tedy v úterý 17. prosince 2019 od 15 hodin v zasedací místnosti Vědecké rady ZF JU. Pokud fakultní senát zvolí Petra Bartoše kandidátem na děkana, jmenuje jej do funkce rektor univerzity s platností od 1. dubna 2020.

Doc. RNDr. Petr Bartoš, Ph.D., je absolventem oboru učitelství na Pedagogické fakultě JU s aprobací matematika – fyzika pro střední školy. Poté absolvoval doktorské studium

v oboru Matematické a počítačové modelování na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy. Habilitoval se v roce 2013 na Fakultě strojní ČVUT v oboru Strojírenské technologie – Materiálové vědy a inženýrství.

Petr Bartoš je od roku 2013 vedoucím Katedry zemědělské, dopravní a manipulační techniky, od roku 2017 pak zastává funkci proděkana pro kvalitu ZF JU. Na návrh rektora JU byl v roce 2017 jmenován členem Rady pro vnitřní hodnocení JU s mandátem na šest let.

Odborně se v současnosti zabývá aplikovaným výzkumem v oblasti využití moderních výpočetních metod v zemědělství a technice, zejména pak aplikacemi umělé inteligence v technologiích pro chov skotu.

Je ženatý, s manželkou Ladislavou vychovávají čtyři děti.

<< Kandidát na děkana Zemědělské fakulty JU docent Petr Bartoš

BYLA JSEM UMĚLEC A BOHÉM, EKONOMIE ALE ZVÍTĚZILA

V seriálu rozhovorů s novými děkany fakult jsme si tentokrát povídali s docentkou Dagmar Škodovou Parmovou, která se v březnu stala děkankou Ekonomické fakulty JU a v minulosti působila také jako prorektorka pro zahraniční vztahy JU.

O studium ekonomie byl vždy velký zájem. Platí to i v době, kdy mnoho oborů bojuje s nedostatkem uchazečů o studium?

Ano. Dokonce i naše programy, které byly dříve málo obsazované, jako je třeba informatika, zažívají rozvoj. Mladých lidí, kteří se v tomto oboru chtějí živit, je čím dál víc. Trvalý zájem o ekonomické obory nám u přijímacího řízení dává možnost si vybírat, což dnes není úplně běžné. Myslím, že zájem o ekonomii je často podpořen i rodinnou tradicí, kdy rodiče svoje děti nasměrují na dráhu ekonomů, učtářů nebo bankéřů.

Bylo to tak i u vás?

Já jsem chtěla být buď malíř, nebo architekt. Po ukončení základní školy jsem byla přijata na dvě českobudějovická gymnázia. Cítila jsem se jako umělec a bohém, nicméně v naší rodině je tradice ekonomů po několik generací velmi silná. Takže to asi rozhodlo. Na obchodní akademii nás pak s rakouskou pečlivostí vyložené přitěsávali k řemeslu úředníka a učtáře. Zdá se neskutečné, že z bohéma vychovali ekonomů a tak říkajíc „cifršpióna“.

Střední školu jste vystudovala v rakouském Gmündu. To bylo asi začátkem 90. let docela neobvyklé?

Po sametové revoluci se otevřely hranice a zahraniční školy začaly československým žákům nabízet výuku. V osmé třídě za mnou přišla kamarádka, že její rodiče našli inzerát na studium v Rakousku. Domnívaly jsme se, že se jedná o gymnázium, nakonec se z toho

vyklubala obchodní akademie. Řekly jsme si, že si vyzkoušíme přijímací zkoušky a otestujeme, jak dobré jsme v němčině. Do jazykové školy jsem sice chodila od druhé třídy, ale musím říct, že příprava na přijímačky byla hodně intenzivní.

Asi to chtělo odvahu vyjet ve 14 letech do zahraničí, být jen do příhraničního města.

Jezdili jsme každý den domů, takže se to dalo zvládnout. Bylo nás tam 35 Čechů, končilo nás 21. Vnímala jsem to jako obrovskou šanci dostat se na Západ a poznat propracovaný rakouský vzdělávací systém. Měli jsme skvělé učebnice zadarmo, výukové didaktické materiály, poznali jsme projektovou výuku – to, co jsme se potom na fakultě učili, jsme v Gmündu žili už jako žáci. Vzpomínám třeba na soutěž, kterou vyhlášovala jedna banka, kde si studenti mohli osahat burzovní investování. Dnes nám to přijde normální, ale do Čech tohle v 90. letech teprve přicházelo.

Na Zemědělské fakultě JU jste vystudovala obchodně podnikatelský obor. Pak jste ale znovu zamířila do Rakouska. Proč?

Ve 3. ročníku Zemědělské fakulty jsem se informovala o nově podepsané smlouvě ERASMUS-SOCRATES s Keplerovou univerzitou v Linci, na základě které jsem byla mezi prvními čtyřmi studenty, kteří tam v roce 1999 vyjeli. Podstatné pro mě bylo, že jsem v Linci potkala svého budoucího školitele na doktorské studium, který nás vyučoval mezi národní marketing.

Vy jste se už během pobytu na Erasmu zajímala o doktorské studium?

Asi v tom byla opět trochu zdravé studentské drzosti. Řekla jsem panu profesorovi, že bych chtěla doktorát dělat v Rakousku. Měla jsem několik témat, ale on navrhl napsat o tom, jak se Česká republika stane mostem mezi Východem a Západem. Trochu jsem se vylekala, protože je to dost rozsáhlé téma, ale nakonec u něj zůstalo. Vědecká a badatelská práce u doktorátu trvá několik let, ale samotné prezenční studium se dalo zvládnout rychleji. Takže už ve třetím ročníku studia na Zemědělské fakultě jsem za panem profesorem jezdila do Lince na konzultace a začala psát dizertaci.

Pracovala jste na diplomové i dizertační práci současně? Teď asi spousta našich čtenářů z řad studentů kroutí nechápavě hlavou...

Díky tomu, že jsem dizertaci začala psát s předstihem už během studia na Zemědělské

fakultě, jsem pak na Keplerově univerzitě strávila jen dva semestry. Byla jsem jejich nejrychlejší doktorand.

V tu dobu asi ještě nebyla těsná přeshraniční spolupráce s lineckou univerzitou, jako je dnes.

Byla jsem jejich první student z Čech na doktorském studiu. Tenkrát to nebylo s žádnou stipendijní podporou, vše jsem si musela uhradit z vlastních zdrojů. Navíc jsem studovala pod vízovým režimem. Začala jsem studovat v říjnu a až v lednu jsem si jela do Prahy pro vízum. Díky tomu chápu problémy našich zahraničních kolegů, kteří k nám na univerzitu přijdou pracovat. V srpnu 2002 nicméně přišly do Čech povodně a já jsem se rozhodla vrátit domů. V září jsem nastoupila na Zemědělskou fakultu jako odborný asistent. Na Katedře řízení jsem dostala předměty Malé a střední podnikání a také Řízení služeb, které vyučuji dodnes.

Vy to skutečně máte věkově všechno dosti posunuté. Není divu, že v pouhých třiceti letech jste se pak stala prorektorkou pro zahraniční vztahy. Co vám takhle zkušenost z let 2011-2016 dala?

Poznání celé univerzity jako robustního organismu, kde se lidé snaží o společnou věc, kterou je bádání a rozvoj budoucí generace. Pochopení jednotlivých fakult, které jsou velmi diverzifikované ve své nabídce a velmi heterogenní ve své kultuře. Pět let jsem měla možnost rozvíjet otevření se univerzity na venek, podporovat napojení na mezinárodní vztahy a projekty. Snažili jsme se s prorektory z jiných univerzit najít optimální cestu pro internacionalizaci našich škol v rámci společného projektu pod hlavičkou IPN Kreda.

Profesně se věnujete řízení služeb a aplikovaným disciplínám v rámci řízení služeb cestovního ruchu. Můžete být konkrétní?

Šedesát procent české ekonomiky se odehrává ve službách, takže je to největší sektor, který zaměstnává naše absolventy. V oblasti služeb mě zajímá zejména odvětví cestovního ruchu, konkrétně hotelový management a agroturistika, která odpovídá mému zaměření ještě z dob studií na Zemědělské fakultě. Předměty Agroturistika se dnes vyučují na obou našich fakultách a já jsem jejich garantem. Také jsem konzultantem pro Program rozvoje venkova, který je pod hlavičkou Ministerstva zemědělství zaměřen na regionální rozvoj a rozvoj diverzifikovaných služeb, kam spadá i agroturistika.

Zabýváte se také vnímáním hodnoty u zákazníků pomocí metody SERVQUAL. Co přesně to znamená?

Je to metoda měření kvality služeb podle spokojenosti zákazníka. Byla vyvinutá v 80. letech minulého století v USA a využívá se v privátních i veřejných službách, kde je nutné najít určité parametry hodnoty a ty pak spočítat. Snažíme se objektivizovat

subjektivní vnímání zákazníka a zjistit, jak závažné jsou pro něj jednotlivé atributy kvality. Vznikne tak model mezer mezi představou manažera a očekáváním zákazníka. Na úrovni SERVQUAL metody je mimochodem nastaven i Český systém kvality služeb, kde je možné certifikovat služby v cestovním ruchu, od hoteliéra, který má pětihvězdičkový hotel, až po stánkaře nebo vlekaře. Ministerstvo pro místní rozvoj zakoupilo licenci certifikátu kvality z Německa a já jsem měla štěstí být u toho, když se tato metoda transferovala k nám do České republiky. Moje doktorandka se teď věnuje ve své práci zkoumání vztahu mezi certifikací podle českého standardu kvality a certifikací hotelových hvězdiček. Hvězdičky totiž na rozdíl od SERVQUAL metody nezohledňují vnímání hodnoty služby.

Jak je na tom vlastně Česká republika s kvalitou poskytovaných služeb v cestovním ruchu?

Česká republika je bezpečná a vyhledávaná destinace po zahraniční turisty s širokou nabídkou služeb a krásnými historicko-kulturními památkami. V tomto ohledu máme rozhodně co nabídnout. Rozvojový potenciál vidím v každodenním kontaktu s hosty – asi to souvisí s národní povahou Čechů, kdy jsme méně usměvaví a pozitivní. Služba je péče i o emoci, nejen racionálním rozhodování. Myslím, že tenhle potenciál dokážeme v nové generaci využít.

V březnu jste se stala děkankou Ekonomické fakulty. V předchozím vedení fakulty jste nepůsobil. Je to výhoda, či nevýhoda?

Krátce po mém zvolení, kdy jsem ještě nebyla ve funkci děkanky, jsme s předchozím panem děkanem Rolínkem spolupracovali například při profilaci studijního programu Ekonomika a management, aby byl připraven pro akreditaci. To, co se předešlému vedení povedlo a je hodno rozvoje, chci rozvíjet dál. Ale fakt, že jsem nebyla v předchozím vede-

ní, mi současně umožňuje dát prostor pro určité změny, i když žádné revoluční. Snažím se více otevřít fakultu, aktivizovat lidi do projektů ve spolupráci s jednotlivými aktéry v regionu a aktivizovat pracovníky, aby se pouštěli do výzkumu jak napříč univerzitou, tak i ve spolupráci s jinými univerzitami.

Fakulta nezískala plnou institucionální akreditaci. Tohle je asi jedna ze stěžejních výzev pro vaše funkční období, je to tak?

Určitě, výuka je to nejdůležitější, a pokud by nebyla akreditace, obory by v roce 2024 skončily a nebylo by koho učit. Musím tedy zajistit budoucí fungování fakulty a získat plnou akreditaci. Souvisí to s přípravou garantů každého předmětu a spojením studijních plánů do smysluplné podoby, aby programy profily absolventy pro trh práce. Máme tedy v tuto chvíli čtyři akreditované studijní programy v bakalářském stupni, dva na magisterském, další dva čekají na Národním akreditačním úřadu. Ve spolupráci s Přírodovědeckou fakultou máme v běhu Aplikovanou informatiku a také konzultujeme společný program s Pedagogickou fakultou. Připravujeme Cestovní ruch a Management regionálního rozvoje v navazujícím magisterském programu. A také doktorský studijní program Ekonomika a management.

Před vaším nástupem jste slibovala stipendia pro nadané studenty. Ty už existují?

Zatím se všechny moje sliby postupně daří plnit, takže i toto stipendium už máme. Na fakultě byla dosud stipendia pouze pro absolventy, kteří obdrželi červený diplom, ale motivační stipendium tu neexistovalo. Je to podle mě dobrý institut, který umožní studentům kofinancovat si studium a motivuje každého k větší aktivitě. Sama jsem ho využila jako studentka Zemědělské fakulty.

Jak je na tom fakulta z hlediska internacionalizace?

Zahraniční studenti naši fakultu rádi navštěvují a často nás oslovují potenciálně partnerské univerzity. Máme joint degree program, který je akreditovaný na deset let, a mým přáním je další double nebo joint degree v doktorském studiu či navazujícím magisterském. Prioritou je pro mě přimět naše studenty k výjezdu, protože máme více přijíždějících studentů. Ideálně by měl každý student zajištěný nějaký semestrální pobyt v zahraničí. Ale to bychom asi nesměli být v České republice, kde to bohužel často studenti nevnímají jako šanci, ale spíše jako určitou bariéru.

Když se dnes mladých lidí zeptáte, co pro ně znamená svoboda, často zmíní právě možnost cestování. Přitom nejste první, kdo říká, že se našim studentům nechce příliš vyjíždět do zahraničí.

Studenti se asi bojí udělat první krok. Přesvědčit je, aby hned jeli na semestr do zahraničí, je obtížné. Prvním krokem ale může být několikadenní exkurze nebo stáž. Tam zjistí, že není problém pohybovat se v cizojazyčném prostředí, kde ne každý mluví dokonale anglicky. Když tenhle krok udělají, pak už většinou chtějí cestovat. Já tvrdím, že cestování je nemoc, kterou se jednou nakazíte a pak už hledáte příležitosti. Když už máte vyčerpáno na Erasmus+, zkoušíte to přes FreeMover nebo jiný stipendijní program.

Daří se na fakultu přilákat postdoky?

Snažíme se. Musím říct, že značka EF JU táhne. Minulý rok tu byla dáma, která byla oceněna mezi nejperspektivnějšími odborníky do 30 let! Jsou to lidé, kteří mají potenciál a chtějí sem sami jít.

Jedním z vašich bodů byl i bohatý studentský život. Ten bude čtenáře určitě zajímat.

Hned v počátku našeho vedení jsme u nás nechali zasídlit studentské spolky, které předtím musely opustit Studentský klub. Máme tu pod střechem Studentskou unii JU, ESN USB, už roky tu působí AIESEC – takže i naši studenti spoluvytvářejí nejrůznější aktivity. Sama ráda monitoruji, co třeba ESN nabízí za zajímavé projekty. Řada z nich má opravdu smysl, třeba sázení stromů nebo vlajkový průvod zahraničních studentů. Snažíme se i o odborný rozvoj studentů, pořádáme řadu workshopů a zve-me zajímavé hosty, například ve spolupráci s Českou společností ekonomickou. Chci, aby se u nás studenti cítili dobře, měli dobré zázemí, pořádali smysluplné akce a mohli se tu rozvíjet.

Trendem je celoživotní vzdělávání. Budete jej rozvíjet?

Chceme jej rozvíjet, protože potenciál je veliký. V září jsme otevřeli U3V, aktuálně

máme 12 účastníků, kteří si výuku velmi chválí. Do celoživotního vzdělávání patří i kurzy pro veřejnost. Lidé dnes velmi zajímá, proč jsou v ekonomice cyklické výkyvy, ale chtějí se dozvědět i ryze praktické věci, třeba jak vyplnit daňové přiznání nebo se zapsat do kurzu pro realitní makléře. Spoustu zajímavých aktivit zejména pro mladou generaci jsme představili na Noci vědců, které jsme se letos účastnili poprvé. Dětská univerzita je v plánu od příštího roku.

V ČR jsou dvě desítky ekonomických fakult. Proč bych měl jít studovat zrovna na EF JU?

V prvé řadě je to blízkost studentů a pedagogů. Studenty u nás známe jménem, jsou našimi kolegy. Mají šanci si v menších počtech vyzkoušet stínování manažerů, nebo participaci na projektech jako je Invest Day, kde prezentují svůj podnikatelský záměr před kvalifikovanou komisí takzvaných business angelů. Soutěž je otevřená pro celou univerzitu, loni mimochodem vyhrál student Pedagogické fakulty. Je to šance, jak získat cenné informace a třeba si založit firmu už v průběhu studia. ●

Text: Miroslav Vlasák

Foto: Aleš Motejl

Doc. Dr. Ing. Dagmar Škodová Parmová vystudovala Zemědělskou fakultu JU.

Doktorské studium absolvovala na Univerzitě Johannes Keplera v Linci. V roce 2012 byla jmenována docentkou v oboru Ekonomika a management. Na Ekonomické fakultě působila jako prodávka pro pedagogickou činnost a prodávka pro zahraniční vztahy. V letech 2011-2016 byla prorektorkou pro zahraniční vztahy. Od 1. března 2019 je děkankou Ekonomické fakulty. Je vdaná, má tři děti a mezi její záliby patří historie a malování obrazů.

MEZIUNIVERZITNÍ SOUTĚŽ
PODNIKAVÝCH STUDENTŮ A ABSOLVENTŮ

* Invest
Day

POSUŇ SE DÁL!

Meziuniverzitní soutěž
pro všechny studenty
univerzity, středoškoláky
ve vyšších ročnících
a absolventy

Soutěž o hodnotné ceny

Zpětná vazba
od profesionálů ve tvém
oboru podnikání

V průběhu soutěže
workshopy s osobnostmi
českého businessu

Cena za inovativnost;
udržitelnost a celkový
vítěz soutěže

Více informací na
investday.ef.jcu.cz

KDO BYL SVATÝ MIKULÁŠ?

Svatému Mikulášovi věnujeme pozornost nejen proto, že je populárním světcem, o jehož svátku ví každé dítě, ale také z toho důvodu, že v Českých Budějovicích stojí jemu zasvěcená katedrála.

O jeho životě bylo napsáno velké množství legend. Je v nich líčen jako výjimečný člověk a divotvůrce. Některé informace obsažené v těchto vyprávěních jsou zcela zřejmě plodem lidové tvořivosti a člověk se nad nimi pousmívá. Například Legenda aurea nás zpravuje o tom, že se Mikuláš již první den svého života postavil na nohy a že z matčina prsu pil jen jedenkrát denně ve středu a v pátek. Takovým zprávám lze sotva věřit, nicméně z nich můžeme usuzovat na skutečnost, že Mikuláš byl už od svého dětství mimořádný. Podle všeho měl dobré srdce, byl velkorysý a vnímavý k potřebám lidí ve své blízkosti. Když se jeden z jeho sousedů ocitl v nouzi, a proto se

rozhodl udělat ze svých tří dcer nevěstky, Mikuláš prý s nimi soucítit a za tmy tajně házel sousedovi do otevřeného okna zlato zabalené do kusu látky, aby za něj mohl opatřit pro své dcery věno a provdat je. Světec si ve své skromnosti nepřál, aby se o jeho dobrodiní vědělo, ale byl odhalen a pověst o něm se rozšířila. Z příběhu je patrné, že Mikulášovi nešlo o dobré mínění lidí o něm, nýbrž o dobro samotné. Aniž by o to jakkoliv usiloval, byl pro svou zbožnost zvolen biskupem ve městě Myra v Lykii. V roli biskupa zůstal pokorný a milosrdný. V době pronásledování křesťanů, za vlády císaře Diokleciána, byl poslán do vyhnanství. Do Myry a do svého úřadu se vrátil roku 313, kdy byl vydán Edikt milánský,

zaručující svobodu náboženského vyznání. V roce 325 se Mikuláš zúčastnil významného církevního koncilu v Niceji. Zemřel 6. prosince přibližně v polovině 4. století. Úcta k němu coby ke svatému se začala šířit hned po jeho smrti a nevyzimela dodnes.

SVĚTCI JAKO ŽIVOTNÍ VZORY

Někdo by se snad mohl zeptat, kdo jsou svatí? Čím se vyznačují a proč jsou uctíváni? Svatost je podle teologie charakteristikou Boha, nejvýše dobrého a bezvýhradně milujícího. Připisujeme-li svatost nějakému člověku, měli bychom ji chápat jako jeho účast na svatosti Boží. Svatý člověk je Bohu podobný a tím na Boha ukazuje, je jeho věrným obrazem. Dalo by se také říci, že světlo, vycházející z Boha, prochází jedinečným způsobem skrze světce do světa. Jsou to lidé, z nichž vyzařuje Boží láska.

Advent je časem očekávání Vánoc, o kterých křesťané slaví narození Ježíše Krista čili vtělení Božího Syna. Bůh tak miloval svět, že mu (nám) daroval svého Syna a v něm sebe samého. Evangelista Jan píše o Ježíši Kristu jako o pravém světle, které osvěcuje každého člověka (J 1,9). Světci sami nejsou tím světlem, ale vydávají o něm svědectví. V tom spočívá jejich velikost, že se stali malými, aby dali růst poznání Boha mezi lidmi. Protože jsou Bohu blízcí, mohou se za nás u něj přimlouvat a také se pro nás mohou stát životními vzory. Na jejich (dobro)činnost v dávné či nedávné minulosti se můžeme snažit tvůrčím způsobem navazovat v přítomnosti.

SVATÍ OBDOBÍ ADVENTU A VÁNOC

Někteří ze svatých, jejichž jména nacházíme v církevním kalendáři v době adventní a vánoční, jsou poměrně známí. Avšak známe jejich skutečné příběhy a poselství, anebo spíše jen lidové obyčeje spojené s jejich svátky? A víme něco o svatých tohoto období, s jejichž svátky se žádné obyčeje nepojí?

O datu svátku toho kterého světce rozhodlo většinou datum jeho úmrtí. Během Adventu a Vánoc si připomínáme misionáře Františka Xaverského, církevního otce Jana Damašského, pannu a mučednici Barboru, myrského biskupa Mikuláše, milánského biskupa Ambrože, papeže Damase I., pannu a mučednici Lucii, učitele církve a mystika Jana od Kříže, učitele církve Petra Kanisia, prvomučedníka Štěpána, apoštola a evangelistu Jana, canterburského arcibiskupa a mučedníka Tomáše Becketa, papeže Silvestra, kappadocké církevní otce Basila Velikého a Řehoře Naziánského (jmenujeme-li alespoň ty nejproslulejší). Každý z nich dal sobě vlastním způsobem zazářit onomu jedinému pravému světlu. Rozsah tohoto článku je omezený, proto zde nemůžeme pojednat o všech těchto osobnostech, ačkoliv by si zasloužily naši pozornost. Připomněli jsme pouze svatého Mikuláše. Čtenáře přitom povzbuzujeme k zájmu o ty ostatní. Zajímavé jsou nejenom spisy o nich, ale také spisy pocházející přímo od nich, které se v řadě případů dochovaly.

Lidská svatost je působena Boží milostí, to znamená, že je člověku darována. Ale zároveň je pro něj obrovskou výzvou a úkolem k uskutečnění. Světci, mezi mnoha jinými i Mikuláš, tuto výzvu přijali a své povolání realizovali. Věříme tedy, že si zaslouží naši úctu. ●

Text: Kateřina Brichcinová

Foto: Zdeněk A. Eminger

SOUTĚŽ PRO FAKULTNÍ LINGVISTY

Širší veřejnost si často myslí, že běžnou pracovní náplní lingvisty je přemýšlet o psaní čárky v souvětích, velkých písmenech nebo i/y. Pravdou však je, že podobnou činností se lingvisté, jinak též jazykovědci, zabývají pouze okrajově – tedy pokud vůbec.

Když zůstaneme na Filozofické fakultě JU, tak spektrum lingvistických témat, kterým se věnují pracovníci čtyř filologických pracovišť, je velmi rozmanité: na romanistice například v současnosti pracují na možnostech porovnávání textů různých žánrů z hlediska jejich tematické a rétorické struktury. Anglisté se orientují mimo jiné na specifika projevů v akademickém a politickém diskurzu, germanisté zase na specifika interkulturní komunikace v česko-německém prostoru. „U nás na bohemistice se zase věnujeme například popisu dialektů a vlastních jmen v jihozápadočeské nářeční oblasti, frazeologii jako zdroji poznání jazykového obrazu světa nebo i tomu, jak pacienti s afázií, tedy osoby po cévní mozkové příhodě, používají v komunikaci namísto slov gesta,“ vysvětluje Martin Janečka z Oddělení lingvistiky.

Z FAKULTNÍHO KOLA DO OLOMOUCE

Martin Janečka je garantem fakultního kola studentské lingvistické soutěže, které vítěze posune do celostátního finále soutěže Student a věda. Ta se každoročně koná na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a zaštiťuje ji Ústav pro jazyk český AV ČR. Prestiž soutěži dodává i odborná porota, ve které kromě Martina Janečky zasedají například Ivana Bozděchová za pražskou FF UK nebo mezinárodně významná badatelka v oblasti generativní gramatiky Ludmila Veselovská z FF UP Olomouc. V posledním ročníku fakultního kola soutěže, které se na

FF JU konalo na konci dubna 2019, zvítězila studentka oboru Česko-německá areálová studia a germanistika Sabina Štěpánková s příspěvkem „Komparativní analýza výskytu anglicismů ve standardních varietách současné němčiny“, na druhém a třetím místě se pak umístily studentky navazujících magisterských oborů Bohemistika a Anglická a americká literatura Marie Kliková a Tereza Kouklíková. Sabina Štěpánková pak reprezentovala FF JU v konkurenci deseti soutěžících z šesti fakult na květnovém celostátním kole v Olomouci. Sabinin příspěvek sice v Olomouci na stupně vítězů nedosáhl, zkušenost to ale prý byla k nezaplacení. „Měla jsem možnost vyzkoušet si celý proces přípravy konferenčního příspěvku počínaje jeho písemným zpracováním podle publikačních standardů přes ústní prezentaci, kterou bylo nutno vměstnat do pouhých patnácti minut, až po diskusi s porotou, u které se zapotili asi všichni soutěžící,“ říká Sabina, pro kterou byla prezentace její diplomové práce první zkušenost s účastí na akademické konferenci.

ZPĚTNÁ VAZBA I VYŠŠÍ ODMĚNA

Je zřejmé, že soutěž, ať už na fakultní nebo celostátní úrovni, je skvělou přípravou na obhajobu bakalářské nebo diplomové práce. Martin Janečka potvrzuje, že studenti v rámci soutěže dostávají od poroty podnětné připomínky. Pokud je do svojí práce zakomponují, bývá to vždy ku prospěchu věci. „Navíc se o nich dozvědí významní jazykovědci a pro někoho to může znamenat vstup na vědeckou

<< Vítězka fakultní lingvistické soutěže Sabina Štěpánková s pedagogem a koordinátorem soutěže Martinem Janečkou.

scénu. Víím o případech, kdy si studenty na základě jejich příspěvku někteří kolegové vybrali k doktorskému studiu," konstatuje. Cenou pro autory vítězných příspěvků je navíc možnost publikovat svůj příspěvek v recenzovaném sborníku. Další neméně zajímavou motivací je finanční odměna, která se navíc bude od příštího roku navyšovat. „Dosud jsme za fakultní kolo vypláceli od 500 do 1 000 Kč, nyní bychom rádi na tisícovce začínali již od třetího místa," podotýká Martin Janečka. Finanční motivace by podle něj sice neměla být ideálním hnacím motorem, ale funguje. I jiným školám se díky tomu zvyšuje počet uchazečů. Samozřejmostí je vyplacení dopravy a noclehu v Olomouci a stipendium za případný úspěch. „Od nás ale zatím nikdo mezi třemi nejlepšími neskončil, konkurence studentů Univerzity Karlovy a Univerzity Palackého je opravdu silná," přiznává.

NOVÉ KOLO V BŘEZNU

Fakultní kolo se tentokrát uskuteční na konci března 2020. Jsou do něj zváni studenti všech jazykovědných oborů, pravidelně se účastní

bohemisté, anglisté, germanisté i romanisté. Všichni soutěží společně. Účastnit se mohou studenti, kteří ještě nezískali magisterský titul. Podmínkou je odevzdat příspěvek v podobě vědeckého článku v rozsahu 10 až 12 stran. „Důležité je, aby se příspěvek skutečně týkal lingvistiky, nikoliv třeba literární vědy. Přípustná je ještě například translatologie," upozorňuje Martin Janečka. Prezentace prací všech oborů probíhají v češtině. Hodnotí se nejen samotný text, ale i přednes a reakce v diskuzi s porotou. „Kromě zlepšení mých prezentačních a diskusních dovedností jsem získala například vůbec první externí zpětnou vazbu na svou diplomovou práci od odborné poroty i ostatních kolegů soutěžících. Zároveň jsem se seznámila i s jinými lingvistickými odvětvími a s tématy, kterými se zabývají ostatní studenti – a že se jednalo o skutečně pestrou škálu od psycholingvistiky až po tvorbu nového seznamu vyjmenovaných slov," dodává letošní fakultní vítězka Sabina Štěpánková. ●

Text: Miroslav Vlasák

Foto: Aleš Motejl

MLADÁ BÁSNÍŘKA PUBLIKUJE ANGLICKOU POEZII

Dvacetiletá studentka anglistiky a bohemistiky na Filozofické fakultě JU Evelína Kolářová už má na kontě několik úspěchů s vlastní autorskou tvorbou - anglickou i českou. Jejím snem je vydání básnické sbírky.

Říká se, že introverti bývají více vnímaví a mají pozorovací talent. Možná i proto je Evelína Kolářová umělecká duše, intelektuálka, která se občas trochu roztěkaně ztratí v myšlence. „Nedokážu mozek zastavit, pořád v něm něco šrotuje,“ říká dívka mnoha talentů, která je nebývale silně motivovaná a studijně zaměřená. Evidentně by uvítala, kdyby mohl mít den více než 24 hodin.

Angličtinu miluje od mala. Už na základní škole poznala učitele, který dokázal učit hravou formou. Nejvíce se ale jazyk naučila mimo školu sledováním seriálů a posloucháním oblíbené kapely Green Day. „Nechala jsem na sebe angličtinu působit ze všech stran, přepnula jsem si do ní sociální sítě, zjišťovala si realie a snažila se pochopit myšlení rodilých mluvčích,“ říká rodačka ze Sušicka. Na klatovském gymnáziu si udělala FCE zkoušky. Nikdy neměla problém s přepínáním z jednoho jazyka na druhý, baví ji přemýšlet v angličtině. Přitom nikdy nestudovala v jazykové škole ani neabsolvovala zahraniční výjezd! Netouží po něm ani na vysoké škole. „Chytíte sice přízvuk, ztratíte ostych mluvit, ale gramatiku vás to stejně nenaučí. Já navíc nejsem paříčí typ, život v Erasmus komunitě by pro mě nebyl to pravé. Neláká mě ani prodloužení školy o rok, spíše se chci naplno věnovat intenzivnímu studiu pokud možno až do doktorátu,“ má jasno.

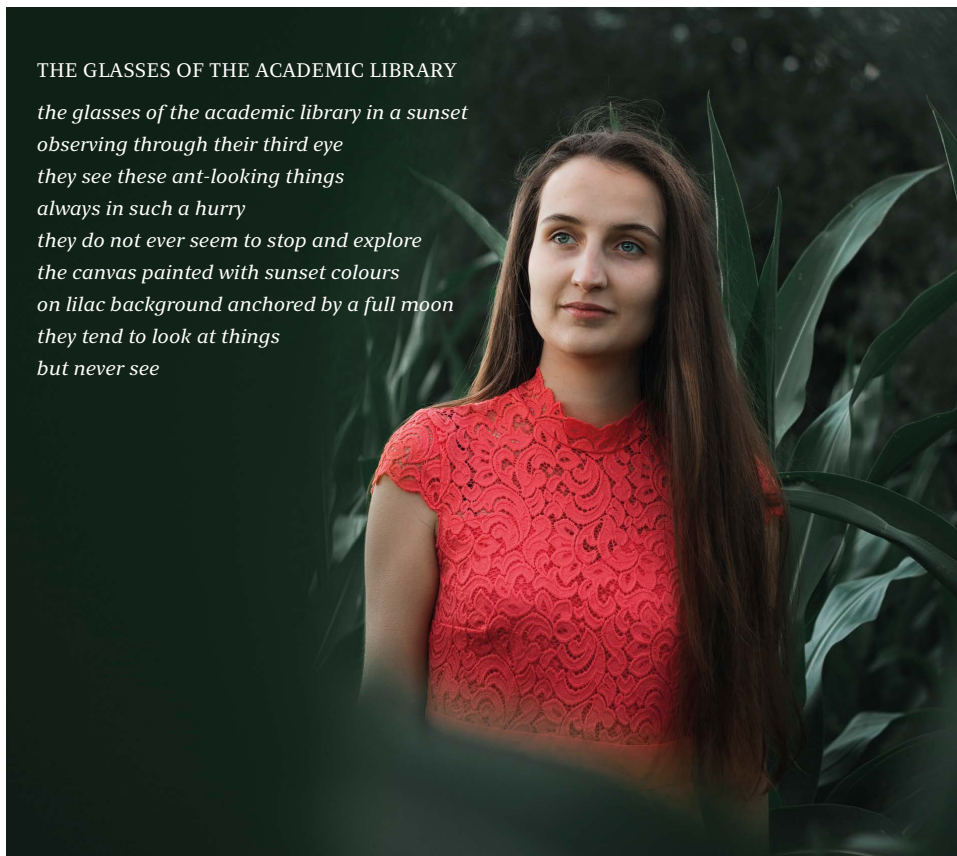
Na jazyky má nadání. Maturovala z němčiny a angličtiny a ve volném čase se dokonce vzdělávala v latině a esperantu! Už na

gymnáziu začala psát první anglické básně. Třikrát si odnesla prvenství v plzeňské soutěži Ars Poeticae, jazykově-umělecké přehlídce určené žákům a studentům základních a středních škol Plzeňského kraje, kde uspěla v kategoriích Vlastní tvorba a Umělecký překlad. Úspěch v Ars Poeticae ji povzbudil, takže brzy začala publikovat v zahraničních literárních časopisech jako jsou Really System, Genre: Urban Arts nebo The Gambler Mag. Dobře ale ví, že psát v Čechách anglicky má své limity. „Češi příliš nechtou českou poezii, natož cizojazyčnou. Chvilí jsem si myslela, že bych mohla jít nepříliš obvyklou cestou dvoj-jazyčné poezie s vlastními texty přebásněnými do češtiny, ale asi to není ideální koncept,“ přiznává. Spíše si pohrává s myšlenkou, že by založila a redigovala vlastní internetový časopis, kam by přispívali umělci z celého světa. Zkušenosti prozatím sbírá v časopise Filozofické fakulty M.O.S.T., kam jako prvačka přispívala a jehož šéfredaktorkou se od nového semestru stane. „Časopis bude odbornější, chystáme více esejů, ale ponechám i prostor pro recenze a vlastní tvorbu,“ slibuje.

V poslední době se více zaměřuje i na autorskou poezii v rodném jazyce. A zatím úspěšně. Letos získala 2. místo v celostátní literární soutěži Mělnický Pegas v kategorii autorů od 15 do 30 let. Před dvěma lety zase skončila třetí na Festivalu poezie a přednesu Seifertovy Kralupy v kategorii do 18 let. V budoucnu by se ráda propracovala na prestižní český literární festival a současně soutěž mladých básnířek a básníků Ortenova Kutná

THE GLASSES OF THE ACADEMIC LIBRARY

*the glasses of the academic library in a sunset
observing through their third eye
they see these ant-looking things
always in such a hurry
they do not ever seem to stop and explore
the canvas painted with sunset colours
on lilac background anchored by a full moon
they tend to look at things
but never see*

<< Jednu z anglických básní studentky Evelíny Kolářové inspirovala i Akademická knihovna JU.

Hora. Úspěch tam už by ji mohl posunout ke splnění jejího životního snu – vydání vlastní básnické sbírky. Dosud má napsaných asi padesát anglických a deset českých básní, devět anglických už bylo publikováno. Kromě poezie nejraději píše krátké povídky a fejetony.

Literaturou se v České republice užíví jen pár vyvolených. A málokdy jsou to autoři, kteří cílí na intelektuální publikum. Evelína si to uvědomuje, proto svoji budoucnost vidí spíše na akademické půdě. Zatím se nechce úzce profilovat, ve škole ji baví všechno. I když původně chtěla po gymnáziu studovat pouze anglistiku, druhý obor bohemistika ji chytl

natolik, že mu možná dá přednost při psaní bakalářské práce. „Zajímá mě třeba jazykový obraz světa, problematika autorství, ale třeba i filosofie Ladislava Klímy,“ říká studentka, která nadšeně objevuje poezii Nezvala nebo Koláře. „Baví mě přemýšlet o významu básní, někdy mě to inspiruje pro mou vlastní tvorbu. Ale fascinuje mě i pohled z druhé strany, interpretační a analytický,“ dodává Evelína, která oproti tradiční představě o humanitních studentech vyniká i v matematice a logice. Prý se jí pro studium lingvistiky hodí. ●

Text: Miroslav Vlasák

Foto: Ondřej Cihlář

ZÁCHRANA TAJMENŮ V ZEMI ČINGISCHÁNA

Tajmen sibiřský je největší lososovitá ryba na světě. Ulovit tohoto říčního obra je ale stále obtížnější, protože jeho stavy v důsledku znečištění a nadměrného rybolovu prudce klesají. Vědci z Fakulty rybářství a ochrany vod navázali spolupráci s mongolskými kolegy a vydali se do země jurt a tuhých mrazů kriticky ohroženého tajmena zachránit.

A si každý už slyšel o záchraně téměř vyhynulého koně převalského a jeho návratu do mongolské přírody, na kterém se významnou měrou podílejí čeští biologové. Teď k tomu přibyl ještě další druh. Neméně výjimečný a atraktivní tajmen sibiřský. Ryba, o které sní nejen sportovní rybář, a jejíž rekordní úlovky váží až čtyřicet kilogramů. Je též oblíbenou rybou profesora Jana Kouřila, který na Fakultě rybářství a ochrany vod vyučuje předmět Chov lososovitých ryb. A právě během výuky se několikrát zmínil o své touze Mongolsko navštívit a nějakým způsobem k záchraně této krásné ryby, podobné střeoevropské hlavatce, přispět. „Už jsem si ale myslel, že to nestihnu,“ svěřuje se jednadsmesátiletý Kouřil. „Pak se mi ale ozval jeden dálkař, vášnivý rybář a cestovatel, že prý má v Mongolsku známé české lesáky

a že bychom to mohli s těmi tajmeny zkusit. No, co vám mám povídat. Přesvědčovat mě moc nemusel,“ popisuje s úsměvem počátky projektu.

Právě k českým odborníkům podílejícím se na obnově mongolských lesů při své první cestě do Mongolska Jan Kouřil se svým kolegou zavítal. Dalším důležitým partnerem bylo české velvyslanectví v Ulánbátaru. Díky tomu získali správné kontakty a navázali spolupráci s mongolskou akademií věd. Podali si žádost o rozvojový projekt na českém ministerstvu zahraničí a ten vyšel. Cesta k záchraně tajmena byla otevřená.

„Cílem bylo vybudovat mobilní rybí líheň, dovézt ji vlakem do Mongolska a rozmnožit tajmena přímo v místě jeho výskytu v severní části země,“ líčí Kouřil prvotní plány záchraně mise. Obtíže se ale vyskytly již v jejím úvodu. Peníze z projektu nedorazily včas, a tak by se líheň nepodařilo vybudovat a přemístit na lokalitu v Mongolsku do května, kdy se tajmen vytírá. „Oslovil jsem tedy našeho známého z Ulánbátaru, který nakoupil námořní kontejner – základ budoucí líhne – a další komponenty ze svých peněz přímo v Mongolsku,“ hovoří uznale o obětavosti mongolského protějšku. Když letos v květnu Jan Kouřil s kolegy do Mongolska dorazil, zbývalo jim už jen sestavit celou líheň na místě a přepravit ji na nákladním autě do přibližně tři sta kilometrů vzdálené lokality, kde se tajmeni údajně vyskytují.

<< Ulovění jednoletí tajmeni.

ČEŠI MAJÍ DOBRÉ RENOMÉ

„Cestovat v Mongolsku není stejné jako cestovat v Česku,“ předjímá Kouřil další komplikace, které následovaly. Cesta jim trvala tři dny. I v květnu mrzlo a jejich auta několikrát zapadla v zasnežených průsmycích. Cestou potkávali početná stáda dobytka, jurtové vesničky a naslouchali příběhům o krutých zimách a vlčích, kteří svádějí líté boje s ovčáckými psy. „Čechy mají Mongolové opravdu v oblíbě a hodně jich i trochu česky umí. Dobré renomé nám vedle lesáků udělali i čeští geologové, kteří ještě za minulého režimu v Mongolsku působili,“ vysvětluje.

Když dorazili na místo, čekaly je další problémy. V Mongolsku je řada lokalit, kde se tajmeni vyskytují. Jedná se zejména o rezervace a také revíry pronajaté zahraničním společností. Ty do nich přivázejí bohaté klienty, kteří smejí tajmena chytat. „Protože je tajmen chráněný, nesmí ulovená ryba opustit koryto řeky. Lovce se s ní tedy v řece vyfotí a pak ji pustí,“ vysvětluje Kouřil. Bohužel, ruku v ruce s tím se rozmáhá i nelegální rybolov a také samotní Mongolové, o kterých se říkalo, že ryby nejí, přišli rybímú masu na chuť. „Dva dny před naším příjezdem se podařilo předsunuté hlídce naší výpravy dva dospělé tajmeny chytit. Mlíčáka a jikrnačku. Naneštěstí neměli možnost, jak je po tu dobu udržet při životě, a tak je museli pustit,“ popisuje. Výprava se tedy změnila v hon na dospělé tajmeny. Výzkumníci a jejich mongolští kolegové kombinovali lov na udice s lovem do sítí. Během osmi dnů se jim ale podařilo ulovit jen několik nedospělých exemplářů.

„Kdyby tam velcí tajmeni byli, určitě bychom je chytili. Bohužel množství rybářského náčiní a ohnišť, které jsme na březích nacházeli, svědčí o intenzivním nelegálním lovu,“ líčí s jistým zklamáním. Výpravě nezbylo nic jiného než rybí líheň znovu naložit na nákladní auto a vydat se zpátky do Ulánbátaru.

Jan Kouřil přesto považuje první část záchranné mise za úspěšnou. Výzkumný tým

si ověřil, že je technicky možné dopravit rybí líheň přímo do terénu a že i mongolská protistrana má vůli v projektu pokračovat. Sdílet s českými kolegy know-how, naučit se tajmeny vytírat a navrátit je zpět do řek. „Mongolové jsou velmi ochotní, ale spolupráce s nimi někdy vážne. Mají velkou žízeň a moc se jim líbí naše vybavení,“ směje se a dodává: „Mnohem spolehlivější jsou jejich ženy.“

V současné době Jana Kouřila zaměstnává shánění peněz na další návštěvu Mongolska. Tu plánuje už na příští rok. Rybí líheň na ně čeká složená v areálu ulánbátarské univerzity. Spolu s kolegy také hledá spolehlivější lokality, kde se tajmeni vyskytují. A kde je uloví, aby je mohli vytrít. „Pokud to dopadne dobře, mohl by to být krok k další spolupráci. Český výzkum a firmy totiž mají v zemi potomků mocného Čingischána dveře otevřené,“ uzavírá. ●

Text: Miroslav Boček

Foto: Jan Kouřil

SLUNEČNÍ ERUPCE MOHOU OHROZIT ELEKTRONIKU KOLEM NÁS

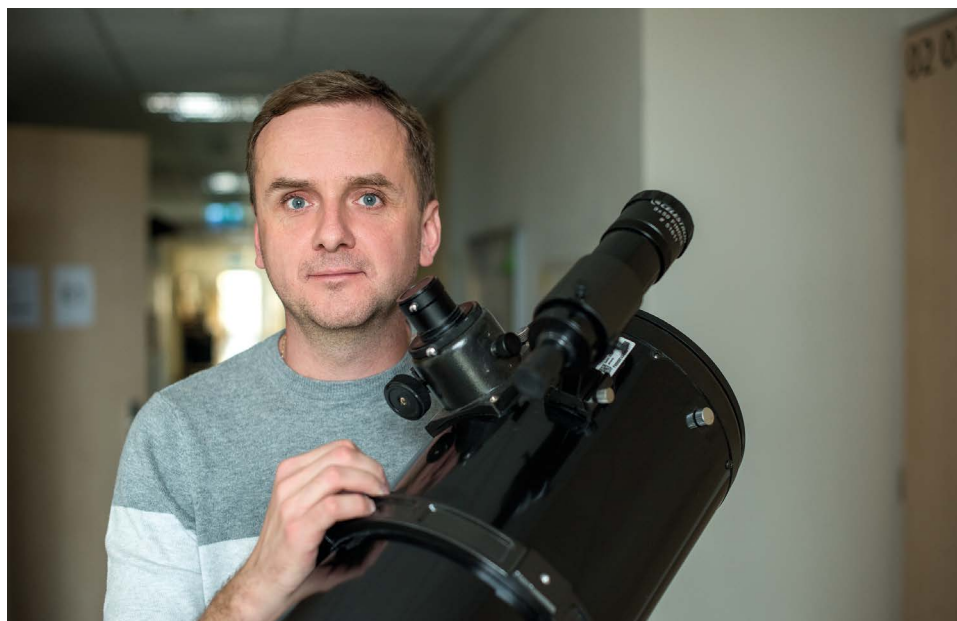
Už jste někdy slyšeli o sluneční fyzice? Možná byste byli překvapeni, že „nudný“ žlutý kotouč, který denně vidáte na obloze, je ve skutečnosti velmi dynamickou hvězdou, která náš život ovlivňuje více, než si myslíme. Potvrzuje to i docent Petr Jelínek, vedoucí Ústavu fyziky Přírodovědecké fakulty JU, který se dlouhodobě zabývá numerickými simulacemi procesů ve sluneční koróně.

„Dnes jsou nějaké erupce na Slunci.“ Tuhle větu asi někdy použil každý, kdo se zrovna necítil ve své kůži. Má nějaké opodstatnění?

Existují výzkumy, které ukazují, že někteří lidé mohou být citliví na změny na Slunci v době, kdy je více aktivní. Tvrdí se, že je v těchto obdobích například více infarktů nebo dopravních nehod. Ale nikdo to zatím přesně neprokázal. Nicméně určitý vliv na klimatické změny i dlouhodobějšího charakteru aktivita Slunce určitě má.

Jak vlastně sluneční erupce vznikají?

Slunce je zjednodušeně řečeno velká plazmová koule protkнутá množstvím magnetických polí. Sluneční erupce se projevuje náhlým zjasněním určitého místa, učeně se tomu místu říká aktivní oblast, při změně topologie magnetických siločar. Toto zjasnění je doprovázeno uvolněním obrovského množství energie. Při takových erupcích se uvolňuje velké množství velmi energetických částic a velmi často spojených i s takzvaným výronem koronální hmoty.

Erupce na Slunci byly vždycky, je to přirozený proces. Pouhým okem je nevidíme a ani nevnímáme, že by se na Slunci něco dělo. Až s vynálezem dalekohledu a rozvojem techniky lidstvo mohlo sluneční aktivitu začít blíže zkoumat. Dnes už jsme schopni erupce pozorovat dokonce i na vzdálenějších hvězdách.

Říkal jste, vliv sluneční aktivity na lidské zdraví není prokazatelný. Nesporný je ale vliv Slunce na technologie kolem nás.

Dnešní elektronická doba může být na projevy sluneční aktivity velmi citlivá. Už jsem zmínil, že nabitě částice vylétávají od Slunce směrem k Zemi a interagují s jejím magnetickým polem. Mohou se indukovat velké proudy na dálkových elektrických vedeních, čímž třeba dojde k poškození transformátorů a následnému blackoutu. Nebezpečí hrozí samozřejmě i na oběžné dráze, kde vysokoenergetické částice pocházející ze slunečních erupcí mohou poškodit elektroniku na palubách družic. Tím, jak je dnešní civilizace čím dál víc závislá na elektronice, skutečně můžeme být v tomto ohledu ohroženi.

Mohou být sluneční erupce fatální?

V tom nejhorším případě může dojít k blackoutu v rozsáhlejší oblasti a na delší dobu. Ani ty větší erupce ale samy o sobě lidstvo nepoloží. Otázkou je, jak přežijeme několik dnů bez elektroniky, satelitů, telefonů, elektronického bankovníctví, leteckého provozu. Všimněte si, že v době maximální sluneční aktivity letadla nelétají kolem pólů, protože právě tam, kde nabitě částice směřují k pólu Země, je elektronika nejcitlivější a dochází k rušení rádiových signálů.

S tím vlastně souvisí i známá polární záře.

Ta vzniká v okamžiku, kdy se oblak nabitých částic směřující ze Slunce dostane do blízkosti zemských pólů. Tyto nabitě částice

jako součást slunečního větru interagují se zemskou atmosférou a vzniká typická nazelenalá nebo červená záře. Nejčastěji ji můžeme vidět v období kolem slunečního maxima, dokonce nejen v polárních oblastech. Vzpomínám si, že krátce po slunečním maximu jsem polární záři viděl na podzim v roce 2003 dokonce i v Praze. Je to o to zajímavější, že dnes už ve velkých městech kvůli světelnému smogu nevidíte prakticky nic.

Sluneční erupci asi nelze předpovědět, ale snahy jistě jsou. Je tohle úkolem astrofyziky?

Neřekl bych, že je to přímo úkolem astrofyziky. Nicméně existuje obor, který se zabývá kosmickým počasím. Když pozorujeme na Slunci nějakou větší skupinu slunečních skvrn, dá se očekávat, že v této oblasti může dojít k erupci. Takzvaný pomalý sluneční vítr se pohybuje rychlostí čtyři až pětiset kilometrů za sekundu, takže to trvá nějakou dobu, než se dostane k Zemi. Za tu dobu dokážeme vypnout nebo přepnout do bezpečného módu přístroje na palubách družic, aby škody byly co nejmenší. Od doby vynálezu dalekohledu, kdy sledujeme sluneční skvrny, jsme zjistili, že se jejich počet mění od minima do maxima zhruba během jedenáctiletého cyklu. Zajímavé je, že poslední sluneční maximum, které se objevilo asi před pěti lety, bylo za těch čtyři sta let, co Slunce pozorujeme, jedním z nejnižších – sluneční povrch byl beze skvrn více než 650 dní. Nikdo neví proč. Teď jsme tedy za maximem sluneční aktivity, procházíme minimem, a uvidíme, jak bude vypadat za nějakých zhruba šest let nové maximum.

Jaký je vlastně zdroj energie Slunce?

Každá hvězda musí nějakým způsobem získávat energii, aby mohla zářit. Dlouho se nevědělo, jakým způsobem tuto energii získává. Lidé si dokonce v minulosti mysleli,

že na nich hoří oheň. Až v roce 1939 Hans Bethe navrhl teorii termojaderné reakce, při které se lehčí prvky slučují na těžší a dochází k uvolňování energie. Což je přesně opačný proces než štěpení, které probíhá v jaderných elektrárnách. Proto taky větší na hvězd, které končí svůj život, má železné jádro. Dál už zkrátka energii vyrábět nemohou. To už by muselo probíhat štěpením, což není možné. Při termojaderné reakci na Slunci se tedy z vodíku vytváří helium a dochází k uvolňování obrovské energie.

O termojadernou fúzi se pokoušíme na Zemi. Jak jsme v této oblasti daleko?

Je to důkaz, že i základní výzkum ve sluneční fyzice má přínos pro náš život. Všichni víme, že jaderné štěpení v jaderných elektrárnách má určitá rizika, navíc zásoby uranu jsou omezené. Vodík je naproti tomu zastoupený všude kolem nás. Proto chceme na Zemi získávat čistou energii z termojaderného kotle, kdy nevzniká téměř žádný radioaktivní odpadní produkt a není potřeba řešit úložiště jaderného odpadu. Problém je, že se zatím nepodařilo vyrobit zařízení, které by dokázalo termojadernou fúzi na delší dobu udržet. Ve Francii se staví tokamak ITER (*nádoba pro uchovávání vysokoteplotního plazmatu, pozn. red.*), který má být cestou k nevyčerpatelnému zdroji čisté energie, ale pořád jde pouze o experimentální zařízení. Je to technicky složitě, vždyť rozměr jádra Slunce je dvě stě tisíc kilometrů a my chceme plazma udržet v jednom relativně malém zařízení.

Je pravda, že Slunce neustále mění svoji velikost?

Můžeme říci, že skutečně Slunce mění svoji velikost a pulzuje. Jsou to ale změny, které okem ze Země nemáme šanci pozorovat. Díky termojaderným reakcím Slunce bude spalovat stále těžší a těžší prvky. Tím se bude smršťovat, protože k udržování termojaderných reakcí potřebuje stále větší tlak

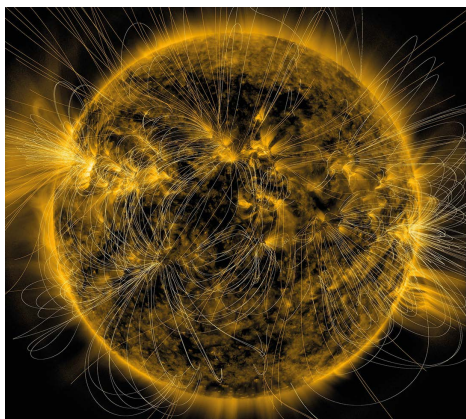
a vyšší teplotu. Proti tomuto smršťování ale působí tlak plynu a tlak záření, který se naopak snaží hvězdu nafukovat. Hvězda se tak nachází ve stavu hydrodynamické rovnováhy. V okamžiku závěrečného stadia vývoje Slunce, kdy se dostane do stadia takzvaného bílého trpaslíka, se jeho jádro, které má dnes rozměr dvě stě tisíc kilometrů, smrští zhruba na velikost zeměkoule, tedy nějakých patnáct tisíc kilometrů. Teplotu bude mít asi čtyřicet tisíc stupňů Celsia, takže vyšší než má současný povrch Slunce. Postupně bude chladnout. Okolo něj bude plynná obálka, která se nazývá planetární mlhovina, a sluneční soustava v podobě, v jaké ji známe dnes, přestane existovat. Ale můžeme uklidnit čtenáře, že Slunce je asi v polovině svého života, takže mu ještě nějakých pět miliard let zbývá.

Jakou má Slunce teplotu?

Slunce má povrchovou teplotu asi šest tisíc stupňů Celsia, proto jej opticky vnímáme jako žluté. Koróna, tedy nejvyšší část atmosféry Slunce, je ale ještě žhavější, má kolem milionu, v erupcích vyšší až o řád nebo i více. Proč teplota vzrůstá ze šesti tisíc ve fotosféře na milion ve sluneční koróně, to se zatím nikomu nepodařilo objasnit.

Tuší se alespoň, s čím by to mohlo souviset?

Proces může souviset s takzvanou rekonexí magnetického pole, kdy dojde k přepojení magnetických siločar a uvolní se obrovské množství energie, které zahřeje okolní plazma. Druhou uvažovanou možností, kterou se zabýváme i my v našich numerických simulacích, je zahřívání pomocí magneto-hydrodynamických vln a oscilací, které se šíří z nižších vrstev sluneční atmosféry do vyšších vrstev sluneční atmosféry a koróny. Ukazuje se, že ani jedna z těchto možností není dostatečná, aby dokázala korónu zahřát na tak vysokou teplotu. Může se jednat o kombinaci obou jevů, ale může existovat

ještě nějaký další proces, o kterém zatím nevíme.

Proč je důležité, abychom právě tohle věděli?

Objasní nám to princip fungování Slunce a hvězd obecně. Ono to totiž odporuje našemu rozumu. Pokud máme například jako zdroj tepla oheň a půjdeme od něj dál, pocítíme jeho účinky méně. U Slunce je to naopak. Čím jdeme dál od povrchu, teplota narůstá. Takže tady nastupuje mimo jiné i obyčejná lidská zvědavost.

Co se děje s teplotou při přechodu do meziplanetárního prostoru?

V meziplanetárním prostoru jsou naopak teploty nízké. Ještě chci dodat, že kdybyste prolétli sluneční korónou, nic vám to neudělá, nespálí vás. Je tak řídká, že to nepocítíte. Je to podobné, jako když si sáhnete na zářivku, což je vlastně trubice vyplněná řídkým plynem o teplotě 20 tisíc stupňů Celsia. U jádra Slunce je to samozřejmě něco jiného, tlak a teplota je tam mnohem vyšší. Hustota plynu i teplota klesá tím víc, čím jsme dál od jádra.

Z čeho je vlastně složená koróna? Můžeme ji někdy vidět?

Sluneční koróna je součástí sluneční atmo-

sféry. Pozorujeme-li okem Slunce, vidíme vrstvu, která se nazývá fotosféra. Následuje chromosféra, která může být viditelná při zatmění Slunce jako červený prstenec kolem něj. Pak je tu přechodová oblast, oddělující chromosféru od koróny, ve které dochází k již zmíněnému prudkému nárůstu teploty. No a konečně sluneční koróna, která nemá pevně definované hranice, volně přechází do meziplanetárního prostoru a neustále mění svůj tvar. Jedná se vlastně o plyn s nízkou hustotou a vysokou teplotou. Za běžných okolností ji nevidíme kvůli velké jasnosti Slunce a rozptýlu světla v zemské atmosféře. Když ale dojde k jeho zatmění, koróna je viditelná jako jemný závoj obklopující sluneční disk. Existují i přístroje, takzvané koronografy, kterými můžeme díky zakrytí slunečního kotouče a vytvoření umělého zatmění sledovat korónu prakticky kdykoliv.

Astrofyziku si lidé někdy pletou s astronomií...

...nebo dokonce s astrologií, která samozřejmě nemá žádný vědecký základ. Klasická astronomie zkoumá pohyby těles na obloze, ale má ještě spoustu dalších podoborů. Astrofyzika jako součást astronomie se zabývá fyzikálními vlastnostmi nebeských těles a začala se významně rozvíjet začátkem minulého století. Klasické pozorování u dalekohledu už na profesionálních observatořích nevidíte, astronomové sedí u monitoru počítače a obraz zkoumaného objektu získávají elektronicky pomocí CCD kamer. S rozvojem techniky se samozřejmě také rozvinulo družicové pozorování. No a jak v oblasti astronomie, tak i astrofyziky, hrají velmi důležitou roli počítačové simulace.

Jak vypadá práce počítačového fyzika?

Nástrojem pro výzkum je v našem případě pouze počítač, tužka a papír, nepotřebujeme žádnou velkou laboratoř. Vytváříme počítačové modely procesů, zejména vln a oscilací

ve sluneční koróně na základě takzvaných magnetohydrodynamických rovnic, které popisují celý studovaný systém. Počítačová fyzika je ale pouze jednou z možností, jak studovat nějaký fyzikální systém, je na pomezí teoretické a experimentální fyziky. Z toho důvodu je velmi užitečné výsledky z numerických modelů porovnávat také s reálným pozorováním. V současné době se mnou na ústavu spolupracuje postdok z Indie, který se také zabývá sluneční fyzikou, ale z pohledu pozorování. Právě kombinací jeho pozorování a mých numerických simulací se snažíme vytvářet reálný popis fungování procesů, které ve sluneční koróně probíhají.

Jak jste se dostal ke sluneční fyzice? Koukal jste už od mládí na hvězdy?

O astronomii a přírodní vědy jsem se zajímal určitě už na základní škole. Bydleli jsme na Šumavě, kde byla poměrně tmavá obloha, takže jsem se časem naučil poznávat souhvězdí a další nebeské objekty a později, když jsem si pořídil první dalekohled, jsem začal i s pozorováním. Na střední škole jsem chodil do klubu mladých astronomů na česko-budějovické hvězdárně a později se úspěšně probojoval až do celostátního kola středoškolské odborné činnosti. Diplomovou práci jsem dělal z klasické astronomie, kdy jsem se zabýval analytickým řešením minimální prostorové vzdálenosti dvou nebeských těles a pak numericky počítal jejich časový vývoj. Zejména jsem se zaměřoval na planety, které by se mohly srazit se Zemí.

Kdyby někdo chtěl astrofyziku studovat u nás, má možnost?

Základní kurz astronomie a astrofyziky nebo kurz plazmové fyziky a astrofyziky se vyučují na našem ústavu, ale žádný specializovaný obor zaměřený na astronomii a astrofyziku tu není. Zájemce o studium astronomie a astrofyziky by musel jít na jinou univerzitu.

Spousta lidí má Přírodovědeckou fakultu spojenou jen s biologií, ale jsou tu i fyzici, chemici, matematici a informatici. Můžete představit Ústav fyziky, který od roku 2017 vedete?

Na našem ústavu máme několik laboratoří. Největší je laboratoř optické spektroskopie, pak je zde laboratoř fyziky plazmatu, laboratoř elektroniky a akustiky a laboratoř počítačové fyziky, do které patřím například i já. Studenti na našem ústavu mohou v bakalářském stupni studovat ve studijních programech Fyzika, Biofyzika, Fyzika pro vzdělávání a technický obor Měřicí a výpočetní technika. Do navazujícího magisterského programu Fyzikální měření a modelování mohou nastoupit jak studenti Fyziky, tak i Měřicí a výpočetní techniky. Dále je tu navazující magisterská Biofyzika a samozřejmě i Učitelství fyziky pro střední školy. Doktorské studium máme zatím pouze v programu Biofyzika, ale rádi bychom ho v budoucnu ještě rozšířili o aplikovanou fyziku nebo podobný fyzikální obor. ●

Text: Miroslav Vlasák

Foto: Aleš Motejl

Doc. RNDr. Petr Jelínek, Ph.D.,

je vedoucím Ústavu fyziky a současně i proděkanem pro rozvoj a zahraničí Přírodovědecké fakulty JU. Během doktorského studia se věnoval simulacím procesů v nízkoteplotním plazmatu. Později se vrátil k astronomii a začal spolupracovat se slunečním oddělením Astronomického ústavu AV ČR v Ondřejově. S kolegou Marianem Karlickým se začali intenzivněji zabývat vlnami a oscilacemi ve sluneční koróně. V roce 2017 se Petr Jelínek habilitoval na Přírodovědecké fakultě MU v oboru Teoretická fyzika a astrofyzika, tématem habilitační práce byly magnetohydrodynamické vlny a oscilace ve sluneční koróně.

PROSINEC

16. PROSINCE**Přednáška Jana Pospíšila na Ekonomické fakultě**

11:30, Ekonomická fakulta JU, místnost F001
Přijďte si poslechnout přednášku Celkové přezkoumání důkazních informací a kvality. Hostem bude Jan Pospíšil z Pricewaterhouse-Coopers Audit, s.r.o.

16. PROSINCE**Představení kandidáta na funkci děkana ZF JU**

14:00, Zemědělská fakulta JU, učebna ZR 1
Akademický senát ZF JU zve členy akademické obce a ostatní zaměstnance Zemědělské fakulty na setkání s docentem Petrem Bartošem, který přijal kandidaturu na děkana. Volba se uskuteční o den později.

16. PROSINCE**Silvestra na Kampě**

19:00, Studentský klub Kampa
Generálka na poslední půlnoc roku a poslední párty tohoto roku na Kampě. Zahraje DJ Basslicker.

17. PROSINCE**Předvánoční punč na Kampě**

17:00, Studentský klub Kampa
Přijďte ochutnat předvánoční punč vařený podle originální receptury a nasát předvánoční atmosféru u stromečku. V nabídce bude i svařák a pivo Čtyrák z produkce Zemědělské fakulty JU.

18. PROSINCE**Společné rozsvícení adventních svíček**

11:15, hala Teologické fakulty JU
Krátkou promluvu pronese dr. Cyril Tomáš Havel, poté si můžete společně se sborem studentů fakulty pod vedením Karla Ochozky můžete zazpívat koledy.

18. PROSINCE**Psychotalks – Bláznit je lidské aneb moje jméno není diagnóza**

18:00, Studentský klub Kampa
Pravidelné měsíční přednášky pořádané Českou asociací studentů psychologie. Tentokrát s Járou Keroušem, který již přes patnáct let pracuje na své cestě sebepoznání a zotavení.

DO 20. PROSINCE

Výstava Česko v Arktidě/Arktida v Česku Vestibul rektorátu/Filozofické fakulty JU
Putovní panelová výstava se koná v rámci Arktického festivalu 2019.

21.–23. PROSINCE**Vánoční prodej ryb**

od 8:00, Fakultní prodejna FROV JU, Husova 458/102, České Budějovice
Prodej živých a čerstvě zpracovaných neobjednaných ryb v prostoru u prodejny. K dostání budou také rybí vnitřnosti a polévky.

LEDEN:

17. LEDEN**Den otevřených dveří JU****Fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích**

Den otevřených dveří se koná na všech osmi fakultách. Zájemci o studium se mohou blíže seznámit s nabídkou studijních oborů, prohlédnout si posluchárny, laboratoře a odborná pracoviště jednotlivých fakult, zeptat se vyučujících a studentů na vše, co je zajímavá nebo využít doprovodný program.

ÚNOR:

7. ÚNORA**XXVII. Reprezentační ples Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích**

20:00, DK Metropol, Senovážné náměstí 248/2
Společenská akce roku na JU. Jako hlavní host letos vystoupí zpěvák Jan Kopečný se svou kapelou Botox. K tanci a poslechu bude hrát Metroklub Big Band.

www.jcu.cz
facebook.com/jihoceska.univerzita
twitter.com/JihoceskaUni
instagram.com/jihoceskauniverzita

Universitas
magazín vysokých škol